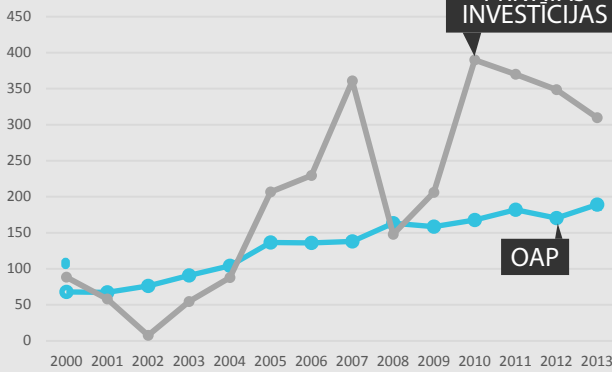

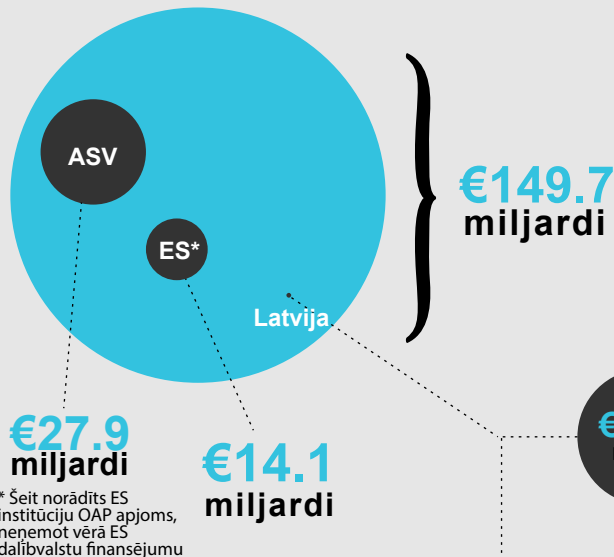
FINANCING FOR DEVELOPMENT

Ilgspējīga Attīstības Sadarbības Finansēšana

OFICIĀLĀS ATTĪSTĪBAS PALĪDZĪBAS (OAP) IZMAIŅAS, MILJARDOS EUR

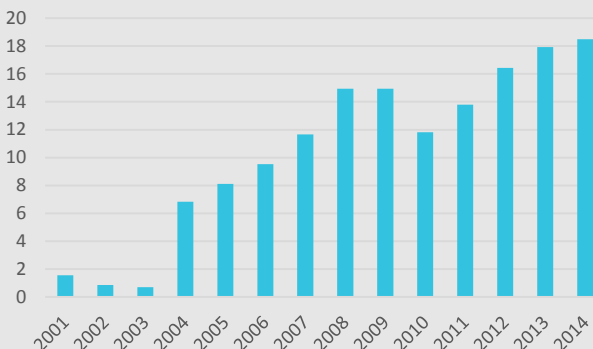
OAP SALĪDZINĀJUMS, EUR (2013)

LV ATBALSTĪTĀKĀS NOZARES

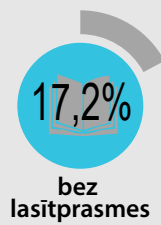
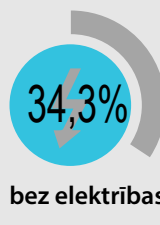

LATVIJAS OAP IZMAIŅAS, MILJONOS EUR

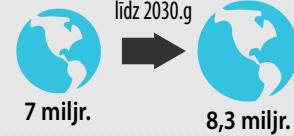

GLOBALIE IZAICINĀJUMI

1 no 7 pasaules iedzīvotājiem dzīvo absolūtā nabadzībā

Iedzīvotāju skaits līdz 2030.g.

Nepieciešams/Prognozējams
 +70% pārtikas
 -40% CO2 izmeši
 Pieaugums enerģijas patēriņā

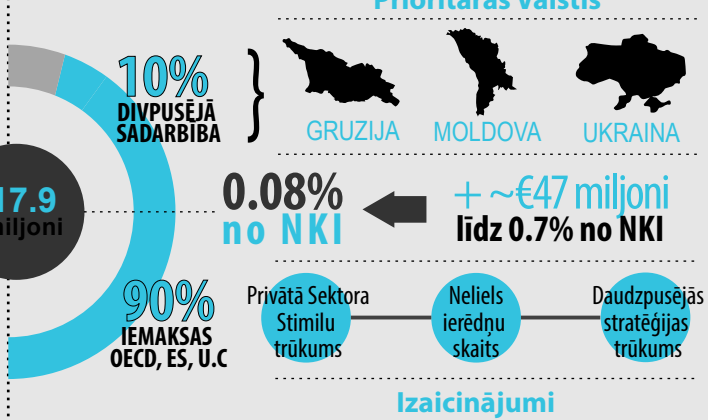
782 miljoni cieš no hroniska bada

TRŪKSTOŠAIS FINANSĒJUMS, MILJARDOS EUR/GADĀ

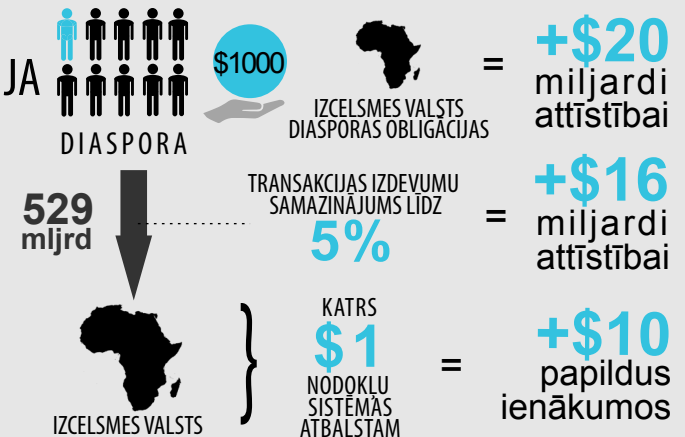

* Aprēķinos izmantotas dažādas metodoloģijas un prognozes, līdz ar to skaitļus nevajadzētu summēt

LATVIJAS ATTĪSTĪBAS SADARBĪBAS ARHITEKTŪRA

POTENCIĀLIE ATTĪSTĪBAS FINANSĒJUMA AVOTI

GALVENĀS FINANSU SAISTĪBAS

Monterejas Konsenss
 0.7% no NKI
 Attīstības Sadarbībai
Izpile: 5 valstis

G8 Gleniņas Samits
 + 50 miljardi Āfrikas reģiona attīstībai
Izpile: +30 miljardi USD

Rio +20 Konference
 + 513 miljardi USD ilgspejamai attīstībai
Izpile: nav zināms

DIVPUSĒJĀ ATBALSTA MEHĀNISMI

- Granti NVO
- Stipendijas
- Pieredzes apmaiņa
- Aizdevumi

INOVATĪVI FINANSĒŠANAS MEHĀNISMI

- Vietējo valūtu obligācijas
- MVU attīstības kreditēšana

VIEDOKĻA RAKSTS

ILGTSPĒJĪGA ATTĪSTĪBAS SADARBĪBA: FINANSĒŠANAS IESPĒJAS, MEHĀNISMI UN RISKI

2015. gads attīstības sadarbībā uzskatāms par nozīmīgu pārmaiņu laiku. Šī gada decembrī aprit 15 gadi, kopš 189 valstu un valdību vadītāji pieņēma ambiciozos Tūkstošgades attīstības mērķus (TAM). Astoniem vispārējiem mērķiem, tai skaitā ekstrēmās nabadzības un bada izskaušana, vispārējā pieeja pamatizglītībai un vides ilgtspējas nodrošināšana, tika noteikti 18 specifiski uzdevumi un 48 rādītāji, pēc kuriem mērīt sasniegto progresu (ANO, 2015).

Vairāk kā dekādi TAM ir kalpojuši kā bākuguns neskaitāmām valstis, nevalstiskā un privātā sektora institūcijām, īstenojot attīstības projektus dažādās jomās. Šie mērķi ir veicinājuši starpnozaru sadarbību un palīdzējuši mobilizēt vērienīgus finanšu resursus, lai mazinātu joprojām pastāvošo nevienlīdzību starp attīstītajām valstīm un globālajiem dienvidiem. Pieņemtas nozīmīgas starpvalstu vienošanās, kuras nodrošinājušas pakāpenisku attīstības sadarbībai atvēlēto finanšu resursu pieaugumu un uzlabojošas vispārējo projektu īstenošanas praksi. Ir mainījusies arī starptautiskās attīstības arhitektūra - parādījušies jauni oficiālās attīstības palīdzības¹ (OAP – oficiālā attīstības palīdzība) sniedzēji, jeb tā saucamās jaunās donovalstis kā Ķīna, Brazīlija un Latvija. Būtiskas izmaiņas norisinājušās arī saņēmējvalstīs, tostarp vidēji attīstītajām ekonomikām pārspējot zemi attīstītās

valstis pēc iedzīvotāju skaita, kuru ienākumi ir zem globālā nabadzības sliekšņa – 1,25 USD/dienā, skaita ziņā (Pasaules Banka, 2015).

Tūkstošgades mērķi tika izstrādāti bez konkrēta sasniegšanas plāna, pienākumu sadales un budžeta. Nevalstisko organizāciju aprēķini liecina, ka TAM sasniegšanai nepieciešamais OAP apjoms sastāda līdz 190 miljardiem ASV dolāru gadā. Šie resursi neietver nepieciešamās privātās investīcijas infrastruktūrā un citās TAM neiekļautajās, bet attīstībai būtiskajās, nozarēs, kuras mērāmas triljonos ASV dolāru (Pasaules Banka, 2013).

Ne visi no izvirzītajiem uzdevumiem līdz TAM gala termiņam šī gada beigās tiks sasniegti. Pašlaik norisinās aktīvs darbs pie nākamās piecpadsmitgades mērķiem (Post-2015 mērķi), kurus plānots pieņemt šī gada septembrī. Jau tagad zināms, ka mērķi būs vēl vērienīgāki, potenciāli ietverot tādas, TAM neiekļautās nozares kā enerģētika un laba pārvaldība, kuras ievērojami palielinās nepieciešamo finanšu līdzekļu apjomu (Division for Sustainable Development, 2015). Šī iemesla dēļ ir būtiski atskatīties uz galvenajām izmaiņām pēdējos 15 gados un identificēt avotus, kur meklēt vērienīgos finanšu resursus, lai īstenotu Post-2015 darba kārtību, par pamatu ņemot gan starptautisko, gan Latvijas kontekstu.

¹ OAP sastāv no subsīdijām un aizdevumiem tehniskās palīdzības, parādu dzēšanas, stipendijām un citiem resursiem attīstības valstīm no attīstīto valstu budžetiem

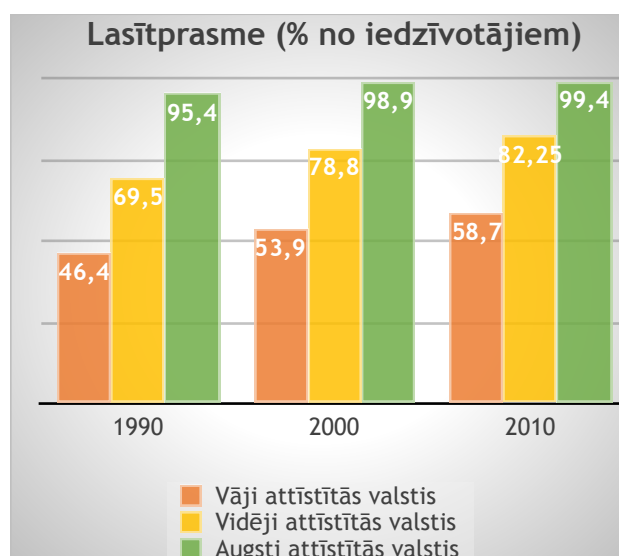
21. gadsimta izaicinājumi skaitļos

Attīstības valstu ekonomiskie izaugsmes tempi kopš TAM pieņemšanas ir ievērojami pārsnieguši attīstītās valstis. No 2005. līdz 2012. gadam vidējais IKP izaugsmes temps globālajos ziemeļos bija 1,2%, kamēr attīstības valstīs - 6,1%. Ekonomiskais uzplaukums ļāvis sasniegt pirmo TAM mērķi - uz pusi samazināt ekstrēmajā nabadzībā dzīvojošo iedzīvotāju proporciju - jau piecus gadus pirms termiņa, 2010. gadā (ANO, 2014).

Neraugoties uz to, joprojām aptuveni 1 miljards pasaules iedzīvotāju dzīvo zem globālā nabadzības sliekšņa. Pieaugošs bezdarbs, īpaši strauji augošajās attīstības valstu pilsētās, pastiprina šo problēmu. Āzijas reģiona, īpaši Ķīnas, ekonomiskais uzplaukums ir veicinājis iepriekšminētā mērķa sasniegšanu, samazinot attīstīto valstu OAP ietekmi uz kopējiem rezultātiem (ANO, 2014). Uzlabojoties attīstības valstu pieejai starptautiskajiem tirgiem un jaunām medicīnas un telefonsakaru tehnoloģijām, nabadzīgo iedzīvotāju proporcija arī pārējos attīstīto valstu reģionos ir kritusies no 37% 1990. gadā līdz 25% 2008. gadā (McArthur, 2013). Tomēr, salīdzinot attīstīto un attīstības valstu IKP uz vienu iedzīvotāju rādītāju, var secināt, ka starpība starp globālajiem ziemeļiem un atsevišķām vāji attīstītām valstīm pieaug (ANO, 2014). Strauji pieaug arī kopējais pasaules iedzīvotāju skaits - no 5,2 miljardiem 1990. gadā līdz 7,1 miljardam 2013. gadā, līdz ar to, lai arī proporciju izteiksmē nabadzīgo iedzīvotāju apjoms ir samazinājies, absolūtos skaitļos šis kritums ir bijis mazāk jūtams (Pasaules Banka, 2015).

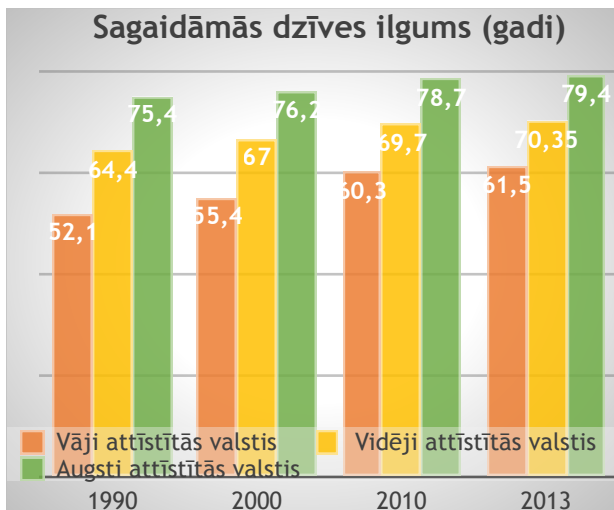
Starptautiskā nevienlīdzība ir vērojama vairākās sociālās jomās, sevišķi pieejā svarīgai infrastruktūrai, veselības aprūpē un dabas aizsardzībā. Pasaules Bankas dati liecina, ka 2010. gadā aptuveni 2,5 miljardiem pasaules iedzīvotāju nebija

pieejami sanitārie pakalpojumi un 2,4 miljardiem cilvēku nebija pieejama elektrība. Lai arī kopš 1991. gada iedzīvotāju proporcija, kuri cieš no nepietiekama uztura, ir kritusies no 40,9% uz 23,6% vāji attīstītās valstīs un no 21,8% uz 11,4% vidēji attīstītās valstīs, kopumā aptuveni 782 miljoni pasaules iedzīvotāju 2013. gadā ikdienā neuzņēma pietiekamu kaloriju daudzumu. Vērienīgie uzlabojumi izglītības pieejamībā (9 no 10 bērniem globālā līmenī mūsdienās uzsāk mācības pamatskolā) ir nodrošinājuši arī uzlabojumus lasītprasme (1. attēls).

1. attēls. Lasītprasme (% no iedzīvotājiem) pēc valstu ekonomiskās attīstības līmeņa. Avots: Pasaules Banka

Neskatoties uz to, aptuveni 1,2 miljardi pasaules iedzīvotāju 2010. gadā neprata lasīt un rakstīt, kas norāda uz nepieciešamību paaugstināt kopējās investīcijas izglītības nozarē, īpašu uzsvāru liekot uz vecāka gadagājuma cilvēkiem. Pieaugot pieejai veselības aprūpei, dažādiem zāļu preparātiem un tehnoloģijām, ievērojami pieaudzis sagaidāmais dzīves ilgums visos reģionos (2. attēls).

2. attēls. Sagaidāmais dzīves ilgums (gadi) pēc valstu ekonomiskās attīstības līmeņa. Avots: Pasaules Banka

Kopš 1990. gada lauksaimniecībā izmantojamās zemes platības palikušas faktiski nemainīgas – tās nedaudz samazinājušās no 39,3% līdz 37,7% no kopējās zemes masas. ANO aplēses liecina, ka pasaules iedzīvotāju skaits pieaugs līdz 8,3 miljardiem 2030. gadā (ANO, 2005). Tas norāda uz nepieciešamību pēc vērienīgākām investīcijām lauksaimniecības produktivitātes celšanā, lai saražotu nepieciešamo pārtikas apjomu un samazinātu bada līmeni². Pretējā gadījumā iespējama zemkopības platību paplašināšanās, kas atstātu negatīvu ietekmi uz vidi. Progress CO₂ izmešu samazināšanā kopš 1990. gadu sākuma arī bijis samērā lēns. Vāji un vidēji attīstītās valstīs vidējie ikgadējie iedzīvotāja izmeši turpina pieaugt, kamēr attīstītās valstīs tie ir nedaudz samazinājušies (no 11,9 tonnām CO₂ uz vienu iedzīvotāju 1990. gadā līdz 11,6 tonnām 2010. gadā) (Pasaules Banka, 2015). Pēc Starptautiskās Enerģētikas Aģentūras aplēsēm pie pašreizējiem izaugsmes tempiem un politikas iniciatīvām 2035. gadā kopējais izmešu daudzums pieaugs par 35 GtCO₂, palielinot vidējo gaisa temperatūru par 3,5 grādiem, kas atstās neatgriezeniski negatīvu ietekmi

uz vidi un citu iespaidu starpā, izpaudīsies pārtikas cenu kāpumā (Starptautiskā Enerģētikas Aģentūra, 2011).

Iepriekš aprakstīto izaicinājumu saraksts ir nepilnīgs. Steidzami risinājumi jāmeklē arī citām problēmām, piemēram, HIV/AIDS, malārijas un citu slimību izplatībai, apgrūtinātai pieejai dzeramajam ūdenim, korupcijai, dzimumu nevienlīdzībai, utt. Minētie izaicinājumi nereti ir saistīti un atstāj negatīvu iespaidu uz starptautisko drošības situāciju, vidi un globālo ekonomiku.

Pastāv vairākas metodoloģijas, pēc kurām tiek aprēķinātas šo problēmu risināšanas izmaksas. Šajā rakstā dažādas aprēķinātās izmaksas tiek demonstrētas ilustratīvos nolūkos. Tās nevajadzētu summēt, jo to pamatā ņemti dažādi pieņēmumi un aprēķināšanas metodes.

ANO Tūkstošgades Projekta aprēķini liecina, ka ik gadu nepieciešami 130 - 190 miljardi ASV dolāru, lai sasniegtu TAM. Jaunākie sektorālie pētījumi un prognozes liecina par nepieciešamību pēc ilgtermiņa ieguldījumiem dažādās sociālās nozarēs. Piemēram, *Education for All* Globālā monitoringa ziņojums liecina, ka ik gadu būs nepieciešami papildus 38 miljardi ASV dolāru, lai sasniegtu post-2015 darba kārtībā apspriestos izglītības mērķus, tostarp paaugstināt pamatizglītību pabeigušo skolēnu skaitu un nodrošināt pietiekamu skolotāju daudzumu attīstības valstu lauku reģionos. Pusi no šiem resursiem var nodrošināt saņēmējvalstis, kamēr pārējais finansējums jāmeklē starptautiskās palīdzības budžetos. Tikmēr Pasaules Veselības organizācijas aprēķinājusi, ka ūdens un sanitāro pakalpojumu uzlabošanai ik gadu iztrūkst aptuveni 27 miljardu ASV dolāru. Ņemot vērā sanitāro pakalpojumu pieejas pozitīvo

² LAPAS veidokļa raksts par atbildīgu pārtikas patēriņu apraksta NVO ekspertu priekšlikumus bada mazināšanai pasaulē. Tas pieejams www.lapas.lv

iespaidu uz bērnu mirstības mazināšanu un vispārējiem veselības rādītājiem, uzlabojumi no šādas resursu novirzīšanas būtu vērojami arī citās nozarēs, sevišķi veselībā (Global Agenda Council, 2014). Starptautiskā Enerģētikas Aģentūra prognozē, ka, ik gadu investējot 49 miljardus ASV dolāru enerģētikā, būtu iespējams pakāpeniski nodrošināt pieeju elektrībai visiem pasaules iedzīvotājiem. Tomēr, ņemot vērā minētos klimata pārmaiņu riskus, nepieciešamas papildu 250-400 miljardu ASV dolāru lielas investīcijas energoefektivitātes celšanā, un aptuveni 500 miljardu ASV dolāru investīcijas atjaunojamos enerģijas resursos. Šeit jāpiemin, ka daļa no līdzekļiem jānovirza arī uz attīstītajām ekonomikām (Starptautiskā Enerģētikas Aģentūra, 2011).

Lai pilnībā izskaustu badu līdz 2025. gadam, nepieciešamas vēl papildus 50 miljardu ASV dolāru lielas ikgadējas finanšu injekcijas pārtikas drošības uzlabošanā. Pieaugot attīstības valstu iedzīvotāju ienākumiem un samazinoties nabadzībai, tiek prognozēts vērienīgs pārtikas un enerģijas resursu pieprasījuma kāpums. Pēc pozitīvākajam Pasaules Ekonomikas Foruma aplēsēm, līdz 2050.

gadam pasaulē jāsarāžo par 70% vairāk pārtikas. Trūkstošās investīcijas lauksaimniecībā pašlaik mērāmas no 50 līdz 80 miljardiem euro gadā (Global Agenda Council, 2014).

Visbeidzot, visvairāk resursu trūkst tieši infrastruktūras uzlabošanai un klimata pārmaiņu mazināšanai. Pieeja attīstītai infrastruktūrai atstāj pozitīvu iespaidu uz visām iepriekš minētām nozarēm. Tomēr neskaitāmas attīstības valstis, sevišķi tās, kurās notikusi karadarbība un cita veida krīzes, nereti nespēj savus iedzīvotājus nodrošināt ar ceļiem, tiltiem, skolām, slimnīcām, utt. ANO aprēķini liecina, ka ik gadu nepieciešamas 1 triljona ASV dolāru vērtas investīcijas attīstības valstīs, kamēr globālā līmenī investīcijām ir jābūt vismaz 2,7 triljonu ASV dolāru apmērā. Tikmēr klimata pārmaiņu mazināšanai nepieciešamais investīciju apjoms līdz 2030. gadam mērāms no 400 līdz 1,200 miljardiem dolāru gadā. Daļu no šiem resursiem jāpārvirza uz iespējamo seku mazināšanu, neaizmirstot ieguldīt līdzekļus adaptācijai klimata pārmaiņām, kuras jau šodien ietekmē miljoniem pasaules iedzīvotāju (Global Agenda Council, 2014).

Globālā reakcija

Arī pirms ANO Tūkstošgades Samita pastāvēja vairākas starptautiskas iniciatīvas, kas bija balstītas uz globālās nevienlīdzības mazināšanu. Neraugoties uz to, attīstības sadarbība, aizsākoties pēc Māršala plāna izpildes pēc Otrā Pasaules Kara, vairāk kā 50 gadus galvenokārt balstījās uz ekonomisko rādītāju uzlabošanu. Palīdzība izpaudās aizdevumu piešķiršanā un tiešās iemaksās attīstības valstu budžetos, pretī pieprasot ekonomikas un valsts pārvaldes reformas (Kanbur, 2003).

1996. gadā SVF un Pasaules Banka uzsāka *Heavily Indebted Poor Countries* (HIPC) iniciatīvu. 39 vāji attīstītām valstīm ar lieliem parādiem, izpildot abu daudzpusējo organizāciju prasības, tostarp, izveidojot vērienīgu nabadzības mazināšanas stratēģiju, bija iespēja atbrīvoties ne vien no SVF un Pasaules Bankas saistībām, bet arī no parādiem pret citām pasaules valstīm (Starptautiskais Valūtas fonds, 2015). Šī iniciatīva ievērojami samazināja šo valstu parādu apkalpošanas izdevumus, un 36 no 39 valstīm paaugstināja nabadzības apkarošanas izdevumus par

2,5% no IKP (Pasaules Banka, 2013). Pārējās 3 valstis joprojām ir prasību izpildes procesā. Pēc šīs programmas īstenošanas sekoja vairākas līdzīgas politikas programmas.

TAM pieņemšana pati par sevi uzskatāma par vēsturisku pagrieziena punktu globālo prioritāšu pārvirzīšanā uz attīstības sadarbību. Iepriekšējo piecpadsmit gadu laikā pieņemtas neskaitāmas starpvalstu vienošanās, kuras palīdzētu risināt minētos izaicinājumus, tomēr šī raksta ietvaros īpašs uzsvars tiks likts uz nolīgumiem par attīstības sadarbības finansēšanu un efektivitāti.

Tā kā TAM neiekļāva konkrētus finansēšanas mehānismus, 2002. gadā tika pieņemta Monterejas Vienošānās, kurā katrai parakstītājvalstij, tostarp Latvijai, noteica prasību atvēlēt 0,7% no sava Nacionālā Kopienākuma (NKI) attīstības sadarbībai. Lai arī OAP 2013. gadā sasniedza visu laiku augstāko apjomu, tikai piecas valstis līdz šim ir izpildījušas dokumentā iekļauto saistību (ANO, 2014). Tajā pašā gadā Romā norisinājās pirmais Ekonomikas Sadarbības un Attīstības Organizācijas (angliski - *Organization for Economic Co-operation and Development*, OECD) Attīstības Sadarbības Efektivitātes Augstā Līmeņa Forums. Romas Deklarācijā 23 attīstības valstu vadītāji un 48 donori vienojās sniegt palīdzību, balstoties uz saņēmējvalstu prioritātēm un laika grafikiem, paaugstināt ieviesto programmu elastīgumu un regulāri mērīt sasniegtos rezultātus. 2005. gadā valstu līderi pieņēma arī Parīzes Deklarāciju, kuras ietvaros īpašu uzsvaru veltīja savstarpējās atbildības veicināšanai kā arī OAP saņēmējvalstu institucionālo mehānismu izmantošanai sadarbības projektu īstenošanas laikā. Tāpat tika apspriesti veidi, kā izvairīties no programmu pārklāšanās un veicināt mērķu harmonizāciju, tādā veidā paaugstinot starptautiskās palīdzības koordināciju

(OECD, 2015). G8 Glenīgelas Samitā (2005. gads, Apvienotā Karaliste) pasaules attīstītāko valstu vadītāji pārsprieda Āfrikas reģiona ekonomisko attīstību un klimata pārmaiņas. Samita rezultātā tika panākta vienošanās līdz 2010. gadam palielināt ikgadējo OAP par 50 miljardiem ASV dolāriem, no kuriem pusi plānoja novirzīt Āfrikas valstīm, īpašu uzsvaru liekot uz malārijas apkarošanu (ANO Tūkstošgades projekts, 2015). Mērķis gan pilnībā netika sasniegts – pēc OECD aprēķiniem, 2010. gadā pieaugums ir bijis vien 30 miljardu ASV dolāru apmērā (Elliot, 2011).

Sākoties Globālajai finanšu krīzei 2008. gadā, pieauga konsolidācijas spiediens uz attīstīto valstu budžetiem. 170 valstu pārstāvji tikās Katarā, lai turpinātu Monterejā uzsāktās diskusijas. Dohas Deklarācijā tika nolemts turpināt palīdzības sniegšanu, neraugoties uz krīzi, tajā pašā laikā uzsvaru liekot uz attīstības valstu iekšējo resursu palielināšanu. Tāpat tika apspriesti veidi, kā veicināt privāto investīciju plūsmu uz vāji attīstītām valstīm, tostarp, atvieglojot tirdzniecības regulējumus un reformējot globālo finanšu sistēmu (ANO, 2008). Ganas galvaspilsētā Akrā, 2008. gadā, 100 valstu, vairāku daudzpusējo organizāciju un privātā sektora pārstāvji vienojās par tā saucamo *Akras Pārmaiņu darbākārtību*. Tika secināts, ka kopš Parīzes Deklarācijas bija palielinājies attīstības sadarbībā iesaistīto institūciju skaits, pieaugot jauno donoru, privātā sektora un filantropu lomai. Lai arī bija uzlabojusās attīstības valstu finanšu pārvaldības sistēmas un donoru koordinācija, progress attīstības sadarbības kvalitātes uzlabošanas mērķu sasniegšanā joprojām tika uzskatīts par pārāk lēnu. Tika nolemts stiprināt globālo dienviņu institucionālās sistēmas un pārvaldības spējas, mazināt fragmentāciju, aktīvāk veicināt pilsoniskās sabiedrības un institūciju iesaisti politiskos dialogos, kā arī nodrošināt vidējā un ilgtermiņa budžetu

plānošanu, lai attīstības valstis varētu vieglāk prognozēt sagaidāmos līdzekļus (OECD, 2008).

2011. gada Busanas konferencē Dienvidkorejā pirmo reizi paralēli tradicionālajiem donoriem (ES, ASV, Japāna, utt.) tika nostiprināta jauno OAP sniedzējvalstu loma attīstības sadarbībā. Tā saucamā *Dienvidu-Dienvidu* sadarbība (*South-South Cooperation*) tika atzīta par nozīmīgu dzinējspēku attīstības sadarbībā. Jauno donoru (piemēram, Brazīlija, Indija, Meksika, un Ķīna) pārstāvji vienojās pilnveidot savu attīstības projektu caurskatāmību, izveidojot *Starptautisko Partnerību Efektīvai Attīstības Sadarbībai* (OECD, 2011). *Rio+20* konferencē 2012. gadā tika uzstādīti jauni klimata pārmaiņu mērķi, tostarp līdz 2030. gadam uz samazināt mežu izciršanu, koncentrēties uz *zaļāku ekonomiku* radīšanu un nabadzības apkarošanu (Rio+20 Sekretariāts, 2012). Aptuveni 40,000 konferences dalībnieki, tostarp valstu, privātā sektora, daudzpusējo organizāciju un pilsoniskās sabiedrības pārstāvji, solīja atvēlēt \$513 miljardus ilgtspējīgas attīstības nodrošināšanai (ANO, 2012). To, vai šos solījumus realizēs, parādīs nākamā dekāde. Nākamā nozīmīgā attīstības finansēšanas konference gaidāma šī gada jūlijā Adisabebā, Etiopijā.

Kā lielākais pasaules donors, arī Eiropas Savienība (ES) ir noslēgusi vairākas vienošanās gan ar attīstības valstīm, gan savā starpā, lai risinātu globālos izaicinājumus. 2011. gadā tika pieņemta ES Pārmaiņu darba kārtība (*Agenda for Change*), kurā uzsvars ir likts uz cilvēktiesību, demokrātijas un labas pārvaldības stiprināšanu un uz ilgtspējīgas ekonomiskās izaugsmes veicināšanu. Tāpat ir nostiprināta *blending* politika, kurā attīstības valstīm vienlaicīgi izsniedz gan dotācijas, gan valsts un privātā sektora aizdevumus attīstības projektu īstenošanai (Eiropas Komisija, 2011). Latvijas

Prezidentūra ES Padomē sakrīt ar Eiropas tematisko Gadu attīstībai, kurā uzsvars ir likts uz sabiedrības iesaistes veicināšanu attīstības politikas izstrādē, tādā veidā paaugstinot sabiedrības spiedienu uz likumdevējiem pievērst uzmanību globālajām problēmām (Eiropas Parlaments, 2015).

Ir samērā sarežģīti aprēķināt kopējās attīstības sadarbībai nepieciešamās un atvēlētās finanses. Daļa no izdevumiem, kas kvalificējas kā OAP, patiesībā netiek atvēlēti globālajiem dienvidiem - piemēram, no OAP tiek segtas bēgļu uzturēšanas izmaksas donorvalstīs. Tāpat robeža starp privātā sektora investīcijām globālās attīstības veicināšanas vai peļņas gūšanas nolūkos ir izplūdusi. 3. attēlā attēlotie OAP rādītāji sastāv no divpusējiem un daudzpusējiem valsts budžeta līdzekļu paskaitījumiem attīstības valstīm, kamēr privātās finanšu plūsmas rādītājs sevī ietver tiešās investīcijas, banku aizdevumus, ne-banku aizdevumus un citus elementus (OECD, 2015).

3. attēls. OAP un privātās finanšu plūsmas (miljardos ASV dolāru) Avots: OECD

Tomēr šeit svarīgi pieminēt, ka pastāv dažādas aprēķināšanas metodes gan privātajām investīcijām, gan OAP. Pēc Pasaules Bankas aplēsēm, kopējās tiešās investīcijas 2013. gadā sasniedza 697 miljardus ASV dolāru. Vērienīga kopējo finanšu plūsmu sastāvdaļa ir ārvalstīs

strādājošo attīstības valstu pilsoņu naudas pārvedumi (*remittances*) atpakaļ uz globālajiem dienvīdiem, kas 2012. gadā sastādīja papildus 400 miljardus dolāru. 2012. gadā attīstības valstis kopumā mobilizēja 7,7 triljonus ASV dolāru (2012. gads), kas ir 14% pieaugums kopš 2000. gada, norādot uz pieaugošajām nodokļu iekasēšanas spējām. Aprēķini arī liecina,

ka, piemēram, Āfrikas valstis, spēja piesaistīt 10 ASV dolārus katram ārējā palīdzībā vai investīcijās saņemtajam dolāram (Pasaules Banka, 2013). Bez šeit minētajiem finanšu līdzekļiem, kas tiek novirzīti attīstības izaicinājumu risināšanai, pastāv arī vairākas citas plūsmas, kas rakstā nav iekļautas.

Latvijas loma attīstības sadarbībā kopš TAM pieņemšanas

Latvija pēdējo piecpadsmit gadu laikā no palīdzības saņēmējas kļuvusi par donorvalsti, kas ir nozīmīgs rādītājs valsts attīstības līmenim globālā kontekstā. Latvijas diplomāti aktīvi piedalījušies starptautiskās sarunās par attīstības sadarbības finansēšanu un efektivitāti, apstiprinot teju visas iepriekš aprakstītās deklarācijas, vienprātības u.tml., tādā veidā sekmējot starptautiskās sadarbības pieejas maiņu Latvijā. TAM un Lisabonas līgums līdz šim kalpojuši par galveno attīstības sadarbības normatīvo pamatu (Ārlietu Ministrija, 2011).

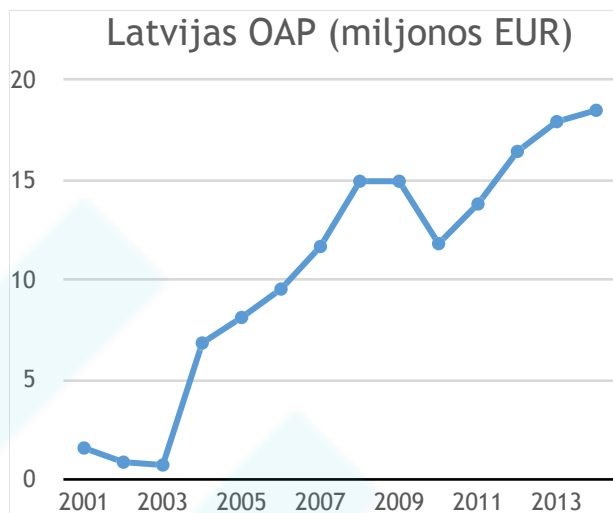
Attīstības sadarbība Latvijā tika uzsākta, iestājoties ES, 2004. gadā. Tās evolūcija iedalāma trīs galvenajos posmos. No 2004. – 2009. gadam tika veidots institucionālais un likumdošanas ietvars attīstības sadarbības sniegšanai (Grinberga, 2015). Tika pieņemts Ministru Kabineta (MK) rīkojums par attīstības sadarbības politikas pamatnostādņēm, tā izveidojot Konsultatīvo padomi attīstības sadarbības jautājumos, kurā valsts un NVO sektora pārstāvji sniedz priekšlikumus par šīs politikas darbības virzieniem. Tāpat pieņēma Starptautiskās palīdzības likumu, Humānās palīdzības saņemšanas un sniegšanas kārtību un citus normatīvus. Ārlietu ministrija ik gadu izstrādāja attīstības sadarbības gada plānu, kurā iekļāva atvēlēto līdzekļu izlietojumu un

plānotos projektus (Ārlietu ministrija, 2011).

2006. gadā pieņemtā Attīstības sadarbības programma (2006-2010) iekļāva ambiciozu finansējuma pieauguma plānu – līdz 2010. gadam kopējo budžetu palielināt līdz 0.1% no NKI (aptuveni 19,6 miljoni eiro). Līdzīgi kā šobrīd, aptuveni 90% no šī finansējuma sastādīja iemaksas starptautisko organizāciju budžetos (Eiropas Savienība, Pasaules Banka, ANO, u.c.), tā atbalstot starptautiskās attīstības sadarbības iniciatīvas. Divpusējo finansējumu piešķīra atvērtos grantu konkursos prioritārajām valstīm – Gruzijai, Moldovai, Ukrainai, Baltkrievijai un Afganistānai. NVO, akadēmiskā un privātā sektora institūcijas varēja saņemt pilnu vai daļēju atbalstu no valsts budžeta savu projektu īstenošanai šajos reģionos. Tāpat tika sniegts tiešs atbalsts partnervalstīs īstenotajiem projektiem caur Latvijas diplomātiskajām pārstāvniecībām ārvalstīs, kā arī organizētas ekspertu pieredzes apmaiņas un piešķirtas dažādas stipendijas (Ārlietu ministrija, 2015). Ekonomiskā uzplaukuma laikā auga kopējais divpusējā finansējuma apjoms, 2008. gadā pieaugot līdz 2,1 miljoniem latu (LAPAS, 2012). Programmā iekļautais mērķis gan netika sasniegts. Uzsākoties ekonomiskajai krīzei, divpusējā sadarbība tika samazināta līdz simboliskiem apmēriem (9000 latiem 2009. gadā un 708 latiem 2010. gadā). Vairs

netika gatavoti attīstības sadarbības gada plāni, un valstī šī nozare pārsvarā izpaudās kā iemaksas daudzpusējo organizāciju budžetos (Ārlietu Ministrija, 2011), kas uzskatāms par otro evolūcijas posmu.

4. attēls. Latvijas sniegtā OAP. Avots: OECD

2011. gadā tika pieņemtas jaunās piecgades pamatnostādnes, kuras aizsāka evolūcijas trešo posmu. Ir audzis divpusējās sadarbības budžets – no 50 000 2012. gadā līdz 400 000 euro šogad (izmaksu dinamika attēlota 4. attēlā), pieaugums vērojams arī daudzpusējās sadarbības iemaksās, tomēr to attiecība īpaši nav mainījusies, kas liecina par vērienīgo starptautisko organizāciju ietekmi uz Latvijas attīstības sadarbības politiku un finansējuma izlietojumu. Šis posms raksturojams kā veco sistēmu modernizēšana, pamatojoties uz jaunām tendencēm starptautiskajā palīdzībā un tiešāku sadarbības sfēru un partnervalstu nodefinēšana. Aptuveni 52% no līdzekļiem tiek atvēlēti labas pārvaldības un likuma varas stiprināšanai, 16% attīstības sadarbībai un 13% humānajai palīdzībai (Ārlietu ministrija, 2015). Latvijas kā divpusējā donora lomas stiprināšana un sabiedrības izpratnes un atbalsta veicināšana šo pamatnostādņu ietvaros tika izvirzīti kā galvenie mērķi (Ārlietu ministrija, 2011). Paralēli grantiem un citiem iepriekš minētajiem finansēšanas veidiem, trīspusējā sadarbība sāk ieņemt

arvien nozīmīgāku lomu Latvijas attīstības sadarbības struktūrā. Piemēram, šogad kopā ar ASV tiek finansēts risku vadības sistēmas izveidošanas un muitas personāla apmācības projekts Uzbekistānā, kurā galvenais projekta virzītājs ir VID Muitas Pārvalde (Ārlietu ministrija, 2015).

Lai arī Ārlietu ministrija ir atbildīga par attīstības sadarbības budžeta izlietošanu, nereti dažādas citas valsts pārvaldes iestādes ir iesaistītas šajā procesā un īsteno projektus, sekojot saviem iekšējiem normatīviem. Sevišķi jāizceļ Humānā palīdzība, kurai MK piešķir finansējumu no līdzekļiem neparedzētiem gadījumiem, kas veicina *ad hoc* veida plānošanas procesu. Piemēram, neseno Ukrainas karavīru rehabilitāciju vadīja Veselības Ministrija, kamēr citus līdzīgus projektus koordinē Ārlietu ministrija. Šis norāda uz problēmām iekšējās koordinācijas procesā. Attīstības sadarbības procesu pārvaldībai kopumā ir nodarbināti tikai četri Ārlietu Ministrijas darbinieki, kas apgrūtina pilnvērtīgu daudzpusējo iemaksu izlietošanas kontroli (Grinberga, 2015), kā arī atbalstīto projektu efektivitātes monitoringu. Neskatoties uz pamatnostādņu pieņemšanu, tajās nav iekļautas konkrētas budžeta pieauguma prognozes, kas apgrūtina daudzgadu projektu un budžeta plānošanu gan Latvijas, gan saņēmējvalstu pusē. Pretstatā Igaunijai, kur ārlietu ministram ir lielāka kontrole pār attīstības finansējuma izlietošanu, Latvijā nepieciešams MK lēmums par atbalstāmajiem projektiem, kas palielina administratīvo slogu uz jau tā nelielo darbinieku skaitu. Šī situācija atkārtoti norāda uz nepieciešamību veicināt gan lēmumu pieņēmēju, gan sabiedrības izpratni par attīstības sadarbību un tās nepieciešamību, tādā veidā uzlabojot to kvalitāti (Grinberga, 2015). Eiropas Gads attīstībai Latvijas prezidentūras ietvaros uzskatāms par

pozitīvu soli šajā virzienā. Tomēr jau tagad skaidrs, ka tuvākajā laikā ne Monterejas vienošanās noteiktā prasība atvēlēt 0.7% no NKI attīstības sadarbībai (aptuveni 65 miljoni euro), ne ES saistības, kas pieprasa

atvēlēt mazāku apjomu (0.33% no NKI), visticamāk netiks izpildītas.

Potenciālie finansēšanas avoti Post-2015 darba kārtībai

Kaut gan globālā OAP pieauguma tempi ir vērā ņemami, joprojām pastāv iespaidīgs resursu iztrūkums, lai spētu pilnvērtīgi risināt iepriekšminētos globālās attīstības izaicinājumus. Turklāt, turpinoties finansiālām grūtībām bagātākos pasaules reģionos un vājai starptautisko attīstības finansējumu saistību izpildei, vērienīgs OAP finansējuma pieaugums ir maz ticams. Lai arī turpmāka attīstības sadarbības efektivitātes celšana samazinātu nepieciešamā finansējuma apjomu, šīs tendences vairāk liecina par nepieciešamību pielietot jaunus finanšu avotus un mehānismus, kas spētu radīt papildus līdzekļus attīstības projektiem. Tā kā Post-2015 darba kārtības pieņemšana plānota septembrī, pašlaik ir grūti prognozēt tās kopējās izmaksas. Pasaules Bankas, un Pasaules Ekonomikas foruma prognozes gan liecina, ka to sasniegšanai būs nepieciešama vēl ciešāka starptautiskā sadarbība un privātā sektora līdzekļu mobilizācija (Pasaules Banka, 2013).

Akadēmiķu un praktiķu aprindās tiek apspriestas vairākas inovatīvas finansēšanas modalitātes. **Vietējo valūtu obligāciju tirgu** (*local-currency bond market*) attīstīšana ļautu attīstības valstīm iegūt papildus resursus no iekšzemes investoriem, kuri iegādātos valsts parādzīmes, tādā veidā uzlabojot šo reģionu finanšu sektoru. Šīs sistēmas attīstīšanai gan nepieciešamas vērienīgas likumdošanas un institucionālās reformas pašās attīstības valstīs (Global Agenda Council, 2014). Uzmanība būtu jāvelta arī ārvalstīs dzīvojošajiem attīstības valstu

pilsoņiem, izstrādājot specifiskas **diasporas obligācijas**. Ja katrs desmitais ārvalstu diasporas pārstāvis ieguldītu 1000 ASV dolāru savas izcelsmes valsts parādzīmēs, rastos papildus 20 miljardus dolāru gadā, kurus varētu novirzīt attīstības projektiem. Pasaules Bankas aplēses liecina, ka 215 miljoni migrantu katru gadu uz savām izcelsmes valstīm atpakaļ pārskaita aptuveni 529 miljardus ASV dolāru (401 miljards uz attīstības valstīm). Šie finanšu resursi nereti nonāk tieši līdz starptautisko attīstības projektu saņēmējiem (nabadzīgo reģionu mājāsaimniecībām), uzlabojot to finansiālo stāvokli un samazinot atkarību no dažādu organizāciju palīdzības. Reducējot šo pārskaitījumu izmaksas līdz 5% no kopējās sūtījuma summas, saņemtais pārskaitījumu apjoms attīstības valstīs palielinātos par 16 miljardiem ASV dolāru. Mobilo tehnoloģiju un interneta izplatība ievērojami veicina minēto transakcijas izdevumu mazināšanos (Pasaules Banka, 2013).

Pētījumi par attīstības valstu mazo un vidējo uzņēmumu (MVU) nozīmīgākajiem izaicinājumiem liecina, ka pieeja finansējumam ir viens no to galvenajiem izaugsmes šķēršļiem. Attīstot pieeju MVU kredītiem nabadzīgākajos pasaules reģionos, pieaugtu to ekonomiskie attīstības tempi, kā arī attīstības valstu vispārējā nodarbinātība un nodokļu ieņēmumi. Šādas kredīšanas sistēmas izveidošanai ir nepieciešamas inovācijas finansiālā atbalsta instrumentos un izmaiņas attīstības valstu likumdošanā. **ProCredit Grupa** vērtējams kā pozitīvs

piemērs šajā jomā. Izveidojot banku tīklu attīstības valstīs un saņemot atbalstu no vairākām Vācijas bankām un Starptautiskās Rekonstrukcijas un Attīstības bankas, tā pašlaik apkalpo vairāk kā miljonu uzņēmumu attīstības valstīs. **Oglekļa dioksīda emisiju tirgi** arī ir vērtējami kā potenciāls attīstības finansējuma avots. Izvērsot to darbību globālā mērogā, attīstības valstīs varētu pārdot to neizlietos CO2 kredītus, tādā veidā iegūstot papildus līdzekļus (Pasaules Banka, 2013).

Tiešās investīcijas attīstības valstīs atstāj pozitīvu ietekmi uz to sociālekonomiskajiem rādītājiem, tomēr šie līdzekļi reti tiek virzīti uz attīstības valstu MVU attīstību un vērienīgs apjoms peļņas (aptuveni 90%) bieži atgriežas attīstītajās valstīs. Šīs investīcijas ir nepastāvīgas un ekonomisko šoku apstākļos strauji samazinās vai tiek apturētas pilnībā, tādā veidā pastiprinot krīžu negatīvās sekas. Veicinot tiešās investīcijas ar dažādiem donorvalstu budžeta līdzekļu stimuliem un vienlaicīgi pastiprinot to regulējumu, piemēram, ieviešot kapitāla kontroles mehānismus krīzes situācijās vai pieprasot tehnoloģiskās un cilvēkresursu spēju pārneses, samazinātos šo ieguldījumu negatīvie efekti (Eiropas Komisija, 2015). Starptautisko pensiju fondu, apdrošināšanas un investīciju kopējie aktīvi ir mērāmi 70 triljonus dolāru. To pašreizējais investīciju ienesīgums ir samērā zems, kamēr ieguldījumu atdeves iespējas attīstības valstīs ir augstākas. Iesaistot šo aktīvu turētājus starptautiskajās sarunās un lobējot to investīciju politikas maiņu, būtu iespējams iegūt vērienīgu ilgtermiņa attīstības projektu finansējumu (Global Agenda Council, 2014). Starptautiskā tirdzniecība šajā kontekstā arī spēlē būtisku lomu, lai gan priekšlikumi par regulējuma izmaiņām atšķiras. Pēc Pasaules Bankas aplēsēm,

ļaujot 39 nabadzīgākajām pasaules valstīm bez muitas nodokļiem un kvotām pārdot savus produktus G20 valstu tirgos, šo valstu nabadzībā dzīvojošo iedzīvotāju skaits samazinātos par trīs miljoniem (Pasaules Banka, 2013). *European Network on Debt and Development* (EURODAD – Eiropas Parādu un Attīstības Tīkls) gan ir nedaudz piesardzīgāks, norādot uz negatīvajām tirdzniecības liberalizācijas sekām (piemēram, vietējo ražotāju izspiešana no tirgus). Neskatoties uz to, minētā NVO norāda uz nepieciešamību pārskatīt starptautiskos tirdzniecības līgumus, īpašu uzmanību pievēršot negatīvo seku mazināšanai (EURODAD, 2014).

Institucionālās izmaiņas attīstības valstīs arī spētu veicināt finansējuma pieplūdumu. Katrs donorvalstu vai starptautisko organizāciju ieguldītais dolārs nodokļu iekasēšanas sistēmas uzlabošanā par vairākiem simtiem dolāru paaugstina kopējos valstu ieņēmumus (Global Agenda Council, 2014). Ciešāka sadarbība starp valstīm nodokļu sistēmas uzlabošanā, izveidojot Starpvalstu Nodokļu sadarbības institūciju nodrošinātu ilgtspējīgu nozares attīstību (EURODAD, 2014). Tāpat noziedzīgi iegūtu līdzekļu plūsmu apkarošana palielinātu attīstības sadarbībai novirzāmo finanšu apjomu un ļautu veiksmīgāk piesaistīt tiešās investīcijas. Pēc *Global Financial Integrity* aprēķiniem, 2010. gadā šie līdzekļi bija mērāmi vismaz \$859 miljardu apmērā, no kuriem 61% bija radušies Āzijas reģionā. Tāpat vērienīgi uzlabojumi ir nepieciešami attīstības valstu iepirkumu procedūrās, kurās vērojams augsts korupcijas līmenis (Pasaules Banka, 2013) (Global Agenda Council, 2014).

Dažāda veida tehnoloģiskās inovācijas spēj samērā īsā laikā izraisīt pozitīvas izmaiņas globālajos attīstības indikatoros. Aktīvāk aizstāvēt inovāciju radītāju intelektuālo īpašumu un atvēlot publiskos līdzekļus

dažādām inovācijas atbalstošām grantu programmām, pieaugtu jaunu tehnoloģisko risinājumu apjoms. ES programma *Horizon 2020* minams kā pozitīvs piemērs šajā kontekstā, kur 60% no vairāk kā 80 miljardu euro lielā budžeta tiek novirzīti uz inovatīviem ilgtspējīgu attīstības risinājumu projektiem (Eiropas Komisija, 2015). Vērienīgi uzlabojumi nepieciešami arī pašā OAP sniegšanas praksē, piemēram, izstrādājot ilgtermiņa attīstības finansēšanas pieauguma plānus un pārskatot jomas, kas kvalificējas kā OAP (Eiropas Komisija, 2015).

Augstākminētais saraksts ar finansēšanas modalitātēm ir vispārīgs un pārsvarā attiecas uz privāto sektoru un starptautisko finanšu sistēmu. Pastāv vairākas būtiskas

nianses, kas šī raksta apjoma ierobežojuma dēļ nav šeit iekļautas. To padziļināta analīze palīdzētu veidot pilnvērtīgāku priekšstatu par šo vispārīgo finansēšanas efektivitāti. Tāpat bez minētajiem pastāv arī vairāki citi priekšlikumi inovatīvām attīstības finansēm, piemēram, ietekmes investīciju (*impact investing*) veicināšana, *infrastruktūra pret resursiem* darījumu attīstība un daudzi citi. Lai arī Latvija ir salīdzinoši jauns un mazs donors, arī šeit būtu būtiski turpināt strādāt attīstības finansēšanas izpētes jomā un papildināt šajā rakstā veikto analīzi.

Ieteikumi attīstības sadarbības finansēšanai Latvijā

Virzoties uz jauno Latvijas Attīstības sadarbības pamatnostādņu pieņemšanu 2015. - 2020. gadam, nepieciešama daudzpusējo iemaksu stratēģijas iekļaušana šajā dokumentā. Tā kā Latvija ir uzskatāma par nelielu donorvalsti, nereti starptautiskās organizācijas, apkopojot resursus un ekspertus, ir daudz efektīvākas starptautiskās palīdzības sniedzējas. Tomēr būtu vērtīgi analizēt iespējamus veidus, kā šīs iemaksas novirzīt uz Latvijas prioritārām valstīm un nozarēm domātiem daudzpusējo organizāciju projektiem. Tāpat jaunajām pamatnostādņēm jānodrošina ilgtermiņa attīstības finansējuma plānošanas iespējas. Pamatnostādņēs ir jāiekļauj metodoloģija, kura nodrošinātu pakāpenisku finansējuma kāpumu, virzoties uz minēto starptautisko saistību izpildi, to sasaistot ar makroekonomiskiem rādītājiem un prognozēm. Paredzot noteiktu samazinājumu valsts budžeta konsolidācijas apstākļos un attiecīgu izaugsmi ekonomiskā uzplaukuma laikā, varētu laicīgi prognozēt gaidāmās izmaiņas

attīstības budžetā un pamazām virzīties uz ilgtermiņa projektu plānošanu un atbalstīšanu. Tas būtu arī pozitīvs signāls partnervalstīm par Latvijas kā stabilas donorvalsts nostiprināšanos. Tāpat ievērojami uzlabojumi būtu nepieciešami attīstības projektu izvērtēšanas sistēmā. Šajā procesā būtu jāveicina sadarbība ar nevalstiskā un akadēmiskā sektora pārstāvjiem, potenciāli izveidojot atsevišķu struktūru, kuras mērķis būtu izstrādāt plašu Latvijas atbalstīto divpusējo un daudzpusējo projektu izvērtēšanas metodiku un to pielietot, izmantojot valsts budžeta un ES līdzekļus. Tas vidējā un ilgtermiņā uzlabotu atbalstīto projektu rentabilitāti. Būtu arī jāapsver mehānismi, kādā veidā Latvijas attīstības sadarbības iniciatīvas varētu pilnvērtīgāk integrēt ne vien valsts ārpolitikas, bet arī aizsardzības politikas plānošanas procesā, ņemot vērā šīs nozares pozitīvo iespaidu uz valsts drošības situāciju.

Tāpat būtu jāveicina VID tehnoloģisko risinājumu un cilvēkresursu

spēju pārnese uz prioritārajām sadarbības valstīm, attīstot to nodokļu iekasēšanas sistēmas. To varētu īstenot, atvēlot daļu attīstības finansējuma tieši nodokļu iekasēšanas stiprināšanai un iesaistot VID pārstāvi Konsultatīvajā padomē attīstības sadarbības politikas jautājumos. Lai arī zināmi aizmetņi šai sadarbība pastāv jau tagad - 2015. gadā vien VID Muitas pārvaldes projekts Uzbekistānā atzīts kā attīstības projekts ārvalstīs (Ārlietu Ministrija, 2015). Veicot regulāru sadarbības projektu izvēšanu Latvija spētu ilgtermiņā sekmēt vērienīgus uzlabojumus partnervalstu sociālekonomiskajā situācijā par salīdzinoši nelieliem līdzekļiem. Šajā kontekstā apspriežama arī Nodrošinājuma valsts aģentūras un KNAB iesaiste attīstības sadarbības projektu plānošanā un ieviešanā.

Akadēmiskā sektoram un NVO sektoram būtu aktīvāk jāizmanto *Horizon 2020* un citas finansēšanas iespējas, lai attīstītu inovatīvus tehnoloģiskos risinājumus, kuri pielietojami attīstības valstu kontekstā. Caur ES finansētiem Latvijas akadēmiskā personāla pētījumiem

globālajos dienvidos tiktu pilnveidota vietējā zināšanu bāze, veicinot dažādu privātu iniciatīvu rašanos. Tāpat jāmeklē mehānismi, kā mazināt riskus, ar kuriem Latvijas investori saskaras attīstības valstīs, tostarp izvēšot AS *Latvijas Attīstības Finanšu institūcija Altum* piešķirtās eksporta kredīta garantijas un citus finanšu instrumentus investīcijām nabadzīgākajos pasaules reģionos.

Latvija arī vidējā termiņā visticamāk darbosies kā mazs donors un tās finansējuma ietekme uz globālo nabadzības un citu izaicinājumu apkarošanu turpinās būt ļoti neliela. Tomēr ES Prezidentūra un aktīva līdzdalība dažādos starptautiskos forumos dod Latvijai iespēju lobēt šajā rakstā apspriestās finansēšanas modalitātes, piemēram, tirdzniecības liberalizāciju, oglekļa dioksīda tirgus u.c. Tas liecina par nepieciešamību palielināt attīstības sadarbībā nodarbināto ierēdņu un darbinieku skaitu, kuru aktīva darbība varētu veicināt finanšu apjoma pieaugumu globālā līmenī.

Atsauces

ANO. (2005). *Urban and Rural Components of Population Growth*. Ņujorka: ANO.

ANO. (2008). Doha Declaration on Financing for Development. *Follow-up International Conference on Financing for Development to Review the Implementation of the Monterrey Consensus*. Doha: ANO.

ANO. (2012. gada 22. Jūnijs). Ielādēts no Rio+20: \$513 billion pledged towards sustainable development: <http://www.un.org/apps/news/story.asp?NewsID=42312#.VV30nfmqqkp>

ANO. (2014). *Report of the Intergovernmental Committee of Experts on Sustainable Development Financing*. Ņujorka: ANO.

ANO. (2015). *Millenium Development Goals*. Retrieved from <http://www.un.org/millenniumgoals/>

ANO Tūkstošgades Projekts. (2015). Ielādēts no The G8 Gleneagles Summit: Doubling Aid to Africa: <http://www.unmillenniumproject.org/press/g8overview.htm>

Ārlietu Ministrija. (2011). *Attīstības sadarbības politikas pamatnostādnes laika posmam no 2011.gada līdz 2015.gadam*. Rīga: Ministru Kabinets.

Ārlietu Ministrija. (2015. gada 17. Marts). *Attīstības Sadarbība*. Ielādēts no Finansējums: <http://www.mfa.gov.lv/arpolitika/attistibas-sadarbiba/latvijas-attistibas-sadarbibas-politika/finansejums>

Ārlietu Ministrija. (2015). *Attīstības sadarbības politikas plāns 2015. gadam*. Rīga: Ministru Kabinets.

Ārlietu Ministrija. (2015). *Kā Latvija veicina pasaules attīstību?* Rīga: Ārlietu Ministrija.

Division for Sustainable Development. (2015). Retrieved from Sustainable development goals: <https://sustainabledevelopment.un.org/topics/sustainabledevelopmentgoals>

Eiropas Komisija. (2011). *International Cooperation and Development*. Retrieved from EU Communication on the Agenda for Change: https://ec.europa.eu/europeaid/policies/european-development-policy/agenda-change_en

Eiropas Komisija. (2015). *A Global Partnership for Poverty Eradication and Sustainable Development after 2015*. Brisele: Eiropas Komisija.

Eiropas Parlaments. (2015, Janvāris 27). *European Year for Development*. Retrieved from European Year for Development: main events coming up: <https://europa.eu/eyd2015/en/eu-european-parliament/stories/main-events>

Elliot, L. (2011. gada 6. Aprīlis). Western countries fail to meet Gleneagles aid pledges. *The Guardian*.

EURODAD. (2014). *UN Financing for Development negotiations: What Outcomes should be agreed in Addis Ababa*.

Global Agenda Council. (2014). *Paying for Zero: Global Development Finance and the Post-2015 Agenda*. Pasaules Ekonomikas Forums.

Grinberga, A. (2015, Aprīlis 30). Latvija un Post-2015 Finansēšanas kārtība. (M. Muižarājs, Interviewer)

Kanbur, R. (2003). *The Economics of International Aid*. Ņujorka: Cornell Univeristy.

LAPAS. (2012). *Infogramma par Latvijas attīstības sadarbību 2012*. Rīga: LAPAS.

McArthur, J. (2013). *Own the Goals: What the Millennium Development Goals Have Accomplished*. Vašingtona: Brookings Institute.

OECD. (2008). *Accra Agenda for Action*. Akra: OECD.

OECD. (2011). *Busan Partnership for Effective Development Cooperation*. Pusana: OECD.

OECD. (2015). Ielādēts no The High Level Fora on Aid Effectiveness: A history: <http://www.oecd.org/dac/effectiveness/thehighlevelforaonaideffectivenessahistory.htm>

OECD. (2015). *Query Wizard for International Development Statistics*. Parīze: OECD.

Pasaules Banka. (2013). *Financing for Development. Post-2015*. Vašingtona: Pasaules Banka.

Pasaules Banka. (2015). *World Development Indicators*. Vašingtona: Pasaules Banka.

Rio+20 Sekretariāts. (2012). *The Future We Want*. Riodežaneiro: ANO.

Starptautiskais Valūtas Fonds. (2015. gada 15. Aprīlis). Ielādēts no Debt Relief Under the Heavily Indebted Poor Countries (HIPC) Initiative: <https://www.imf.org/external/np/exr/facts/hipc.htm>

Starptautiskā Enerģētikas Aģentūra. (2011). *World Energy Outlook*. Parīze: Starptautiskā Enerģētikas Aģentūra.

Materiāls izstrādāts Latvijas Platformas attīstības sadarbībai projekta "Glokalizācija – vietējā atslēga globālai attīstībai. Eiropas gads attīstībai 2015 un ES Prezidentūras projekts Latvijas ES Prezidentūrai 2015" ietvaros ar Eiropas Savienības (90%), Sabiedrības integrācijas fonda (5,42%) un Latvijas Republikas Ārlietu ministrijas (4,58%) finansiālu atbalstu. Autors: Miks Muižarājs. Par materiāla saturu atbild tā autors un tas nekādā veidā neatspoguļo Eiropas Savienības oficiālo viedokli.

Vairāk informācijas www.lapas.lv

Projekta īstenotājs:

Projektu līdzfinansē:

Latvijas Republikas
Ārlietu ministrija

Sabiedrības integrācijas
fonds

Projekta aktivitāšu ieviešēji:

homo ecos

Latvijas Lauku forums

Latvijas Lauku forums